

УДК: 657:347

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Миронова Ю.Ю., кандидат економічних наук, Панасенко В.А.

Полтавський національний технічний університет ім. Ю. Кондратюка

Вступ. Питання організації розрахунків з оплати праці на підприємстві є основою соціально-трудових відносин найманих працівників, роботодавців і держави, що впливають на ефективність управління трудовими ресурсами в цілому. Теоретичний та практичний аспекти питання розрахунків з оплати праці є актуальним, оскільки заробітна плата – це одна з найскладніших економічних категорій. Крім того, оплата праці є одним із чинників ефективності діяльності підприємства, оскільки розмір нарахованої заробітної плати, своєчасність і повнота розрахунків з працівниками впливає на якість праці найманих працівників та суму витрат підприємства. До того ж, заробітна плата є базою для нарахування єдиного соціального внеску та утримання податку з доходів фізичних осіб.

Облік праці та заробітної плати є одним із найважливіших і складних у всій системі обліку на підприємстві. На будь-якому підприємстві цей розділ обліку ведеться в обов'язковому порядку, він є складним та трудомістким. Саме тому проблемні питання бухгалтерського обліку нарахування заробітної плати потребують глибоких досліджень, оскільки їх розв'язання, у свою чергу, позитивно вплине на формування достовірної інформації про розрахунки з оплати праці найманих працівників як податкового так і статистичного обліку в цілому.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні проблеми питання організації обліку операцій з розрахунків із оплати праці на підприємстві розглядали у своїх працях видатні науковці:

Вербило О.Ф., Мельянкova Л.В. [14], Герасимчук Л.С., Кантаєва О.В., [15], Покатаєва О.В., Кошулинська Г.О. [17], Потриваєва Н.В., Савченко І.В. [18], Садовніков О.А., Сировой Г.В. [19], Хома Д.М. [20]. Зокрема Вербило О.Ф. та Мельянкova Л.В. розглянули порядок обліку нарахованої заробітної плати на підприємстві та утримань з неї згідно національних стандартів бухгалтерського обліку [14]. Покатаєва О.В., Кошулинська Г.О., Садовніков О.А., Сировой Г.В. у своїх дослідженнях представили шляхи вдосконалення системи оплати праці на підприємстві [17, 19]. Хома Д.М. дослідив проблеми обліку і аудиту операцій з обліку розрахунків з оплати праці [20]. Герасимчук Л.С., Кантаєва О.В., Потриваєва Н.В. та Савченко І.В. розглянули теоретичний аспект стану та перспектив обліку розрахунків з оплати праці на виробничих підприємствах [15, 18].

Проте, незважаючи на значні досягнення науковців щодо розкриття сутності методики проведення організації обліку розрахунків з оплати праці, практичне її застосування на підприємстві вимагає комплексного підходу з урахуванням змін чинного законодавства.

Постановка завдання. Дослідження процесу організації оплати праці на підприємстві, визначення сучасних проблем обліку розрахунків з оплати праці та напрямів їх удосконалення.

Основний матеріал і результати дослідження. Порядок нарахування та виплати заробітної плати в Україні здійснюється у відповідності до чинних нормативно-законодавчих документів: Кодексу законів про працю [1], Податкового Кодексу України [2], Закону України «Про оплату праці» [3], Закону України «Про відпустки» [4], Закону України «Про охорону праці» [5], Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [6], Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [7], постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку обчислення

середньої заробітної плати» [8], Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [9], Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [10], Інструкції зі статистики заробітної плати [11], П(С)БО 16 «Витрати» [12], П(С)БО 26 «Виплати працівникам» [13] та ін.

За результатами досліджень нормативної бази, що регулює порядок ведення обліку розрахунків з оплати праці на підприємстві встановлено, що поняття «оплата праці» та «заробітна плата» мають різне тлумачення на законодавчому рівні. Зокрема згідно Кодексу законів про працю [1] та Закону України «Про оплату праці» [3] дані поняття означають винагороду, обчислена, як правило, у грошовому вираженні, яку за трудовим договором власник або вповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу. Проте дослідивши норми Податкового кодексу України [2] та Інструкції зі статистики заробітної плати [11] встановлено, що облікова категорія «оплата праці» ширша за своїм значенням ніж «заробітна плата».

Для оцінки розміру заробітної плати найманих працівників застосовується показник фонду оплати праці [11]. До фонду оплати праці включаються нарахування найманим працівникам у грошовій та натуральній формі (оцінені в грошовому вираженні) за відпрацьований та невідпрацьований час, який підлягає оплаті, або за виконану роботу незалежно від джерела фінансування цих виплат. Фонд оплати праці складається з: фонду основної заробітної плати; фонду додаткової заробітної плати; інших заохочувальних та компенсаційних виплат.

Важливе значення при оцінці розміру заробітної плати має чітка організація облікової роботи розрахунків з оплати праці на підприємстві, оскільки вона є найбільш відповідальною та трудомісткою.

У цілому організація оплати праці на підприємстві – це сукупність дій, метою яких є забезпечення визначення величини заробітної плати, принципів її нарахування, строків виплати, диференціації, співвідношення з іншими показниками діяльності підприємства тощо. Організація оплати праці базується на трьох елементах: нормуванні праці, її тарифікації, а також на системах і формах оплати праці. При цьому нормування праці дозволяє дати кількісну оцінку праці, тарифікація – якісну, а системи і форми показують порядок нарахування заробітної плати [16].

Досліджуючи принципи та порядок нарахування заробітної плати найманим працівникам на підприємствах встановлено, що основні проблемні питання організації обліку праці та її оплати виникають при здійсненні операцій, які наведено на рисунку 1.

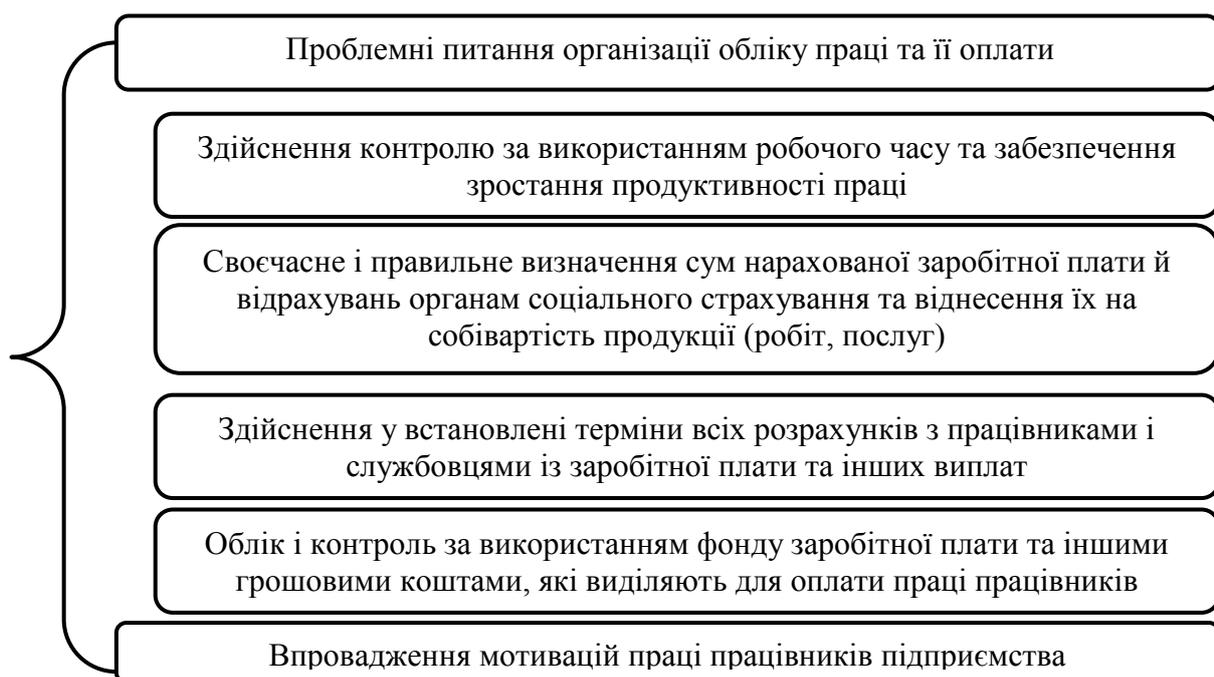

Рисунок 1. Проблемні питання організації обліку праці та її оплати
[авторське дослідження]

Крім того, існує негативна практика підприємств щодо наявності неофіційних позаоблікових нарахувань й виплат заробітної плати

працівникам без сплати встановлених законодавством податків і платежів, так звана заробітна плата «у конвертах». Для боротьби з «тіньовою заробітною платою» Уряд України вніс пропозицію щодо популяризації легалізації доходів, при якій буде стягуватись штраф у розмірі близько 34 тисяч гривень за кожного неоформленого робітника.

Удосконалення організації оплати праці на підприємствах має будуватися на оптимізації тарифного регулювання заробітної плати, напрями якої представлені на рисунку 2.

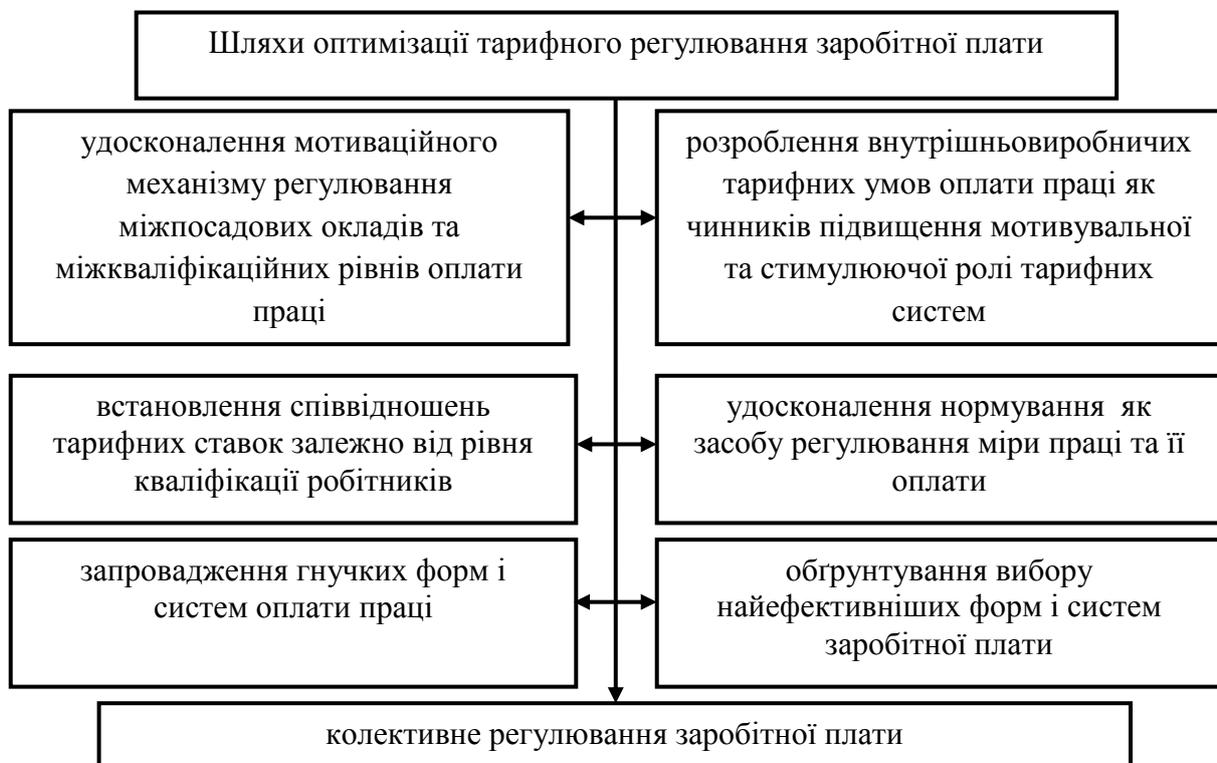

Рис. 2. Напрями оптимізації тарифного регулювання заробітної плати на підприємстві [запропоновано авторами]

Одним із можливих напрямів удосконалення оплати праці працівників є підвищення матеріальної зацікавленості працівників.

Необхідно звертати особливу увагу на мотиваційні заходи в організації та стимулюванні праці на підприємстві, серед яких значного розповсюдження набрали преміювання, доплати та надбавки. Треба наголосити, що з одного боку, рівень премії як форма стимулювання

працівників виробничої діяльності повною мірою залежить від результатів діяльності підприємства, і навпаки, результат господарювання залежить від практичної організації системи преміювання окремих категорій персоналу.

Мотивація працівників підвищується, якщо вони бачать, як досягнення цілей підрозділу й організації допомагає їм у досягненні їхніх власних цілей, а також якщо вони попередньо проінформовані, що вони повинні робити, щоб одержати винагороду. Успішний вплив на трудову мотивацію персоналу неможливий без регулярного зворотного зв'язку у вигляді оцінки ефективності цих впливів.

При заохочуванні працівників, які здійснюють функції управління, треба враховувати ініціативність, організаторські здібності, оперативність, об'єктивність, здатність мислити перспективно, бачити невикористані резерви, спроможність узагальнювати, аналізувати, творчо усвідомлювати застосовувати на практиці досягнення науки і техніки. Так, доцільним є переведення оплати керівників, службовців і фахівців на контрактну форму, яка дозволяє привабити й утримати найбільш кваліфікованих і творчо активних фахівців, гнучко регулювати чисельність і склад управлінського персоналу [19].

Важливим напрямком вдосконалення обліку розрахунків з оплати праці є автоматизація облікового, аналітичного та контрольного процесу, яка дозволяє зменшити кількість помилок при обробці інформації, скоротити час на здійснення облікових, аналітичних та контрольних процедур, зменшить кількість ручних операцій. Дієвим засобом покращення обліку також можна вважати проведення на підприємстві внутрішнього аудиту розрахунків за виплатами працівникам.

Не менш актуальним питанням є необхідність у відображенні економічно достовірної та обґрунтованої інформації про виконання нормативів та динаміку показників про працю, нагляд за дотриманням

співвідношення зростання продуктивності праці та заробітної плати, за зменшенням невиробничих витрат, прихованих та явних збитків робочого часу, стимулювання праці на підприємстві. На основі цієї інформації здійснюється контроль за виконанням робочого часу на підприємстві, упровадженням прогресивних методів праці, дотриманням правильного співвідношення між зростанням продуктивності праці та заробітної плати.

Висновок. Отже, за результатами проведеного дослідження встановлено:

1. У сучасних умовах розвитку України правильний і дієвий облік витрат на оплату праці на підприємстві повинен стати не лише засобом дотримання вимог чинного законодавства, а й джерелом надійної інформації для подальшого контролю та управління витратами на оплату праці.

2. Нарахована заробітна плата працівникам на підприємстві повинна залежати безпосередньо від результатів праці й у той же час впливати на його показники, стимулювати розвиток виробництва, ефективність роботи, підвищення кількісних і якісних результатів праці.

Перспективою подальших досліджень слід визначити завдання з реформування системи оплати праці на основі кардинальної зміни принципів її організації, що створить базу мотиваційного механізму підвищення трудової активності працівників.

Список використаної літератури:

1. Кодекс законів про працю від 10.12.1971 р., № 322-VIII.
2. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р., № 2755-VI.
3. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р., № 108/95-ВР.
4. Про відпустки: Закон України від 15.11.1996 р., № 505/96.

5. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 р., № 2695-ХІІ.
6. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р., № 996 – ХІV.
7. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 р., № 2464-VІ.
8. Про затвердження порядку обчислення середньої заробітної плати: постанова Кабінету Міністрів України від 08.02.1995 № 100.
9. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства фінансів України від 09.12.2011 № 1591.
10. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291.
11. Інструкції зі статистики заробітної плати: наказ Державного комітету зі статистики України від 13.01.2004 № 5.
12. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318.
13. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам»: наказ Міністерства фінансів України 28.10.2003 № 601.
14. Вербило О.Ф. Удосконалення обліку праці та її оплати / О.Ф. Вербило, Л.В. Мельянова // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2010. – № 17. – С. 25-29.
15. Герасимчук Л.С. Шляхи вдосконалення обліку оплати праці / Л.С. Герасимчук, О.В. Кантаєва // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки. – 2012. – №12. – С. 186-194.
16. Островерха Р.Е. Організація обліку: навч. посіб. / Р.Е. Островерха. – К. : Центр учб. л-ри, 2012. – 568 с.
17. Покатаєва О.В. Шляхи вдосконалення системи оплати праці на підприємстві / О.В. Покатаєва, Г.О. Кошулинська // Держава та регіони.

Науково-виробничий журнал. Серія: Економіка та підприємництво. – 2010. – № 3. – С. 139–141.

18. Потриваєва Н.В. Стан та перспектива обліку розрахунків з оплати праці: теоретичний аспект / Н.В. Потриваєва, І.В. Савченко // Економічний форум. – 2014. – №1. – С. 93-98.

19. Садовніков О.А. Сучасні проблеми обліку розрахунків з оплати праці та удосконалення їх шляхів / О.А. Садовніков, Г.В. Сировой // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля: науковий журнал. – 2011. – № 8(162). – Ч. 1. С. 76-83.

20. Хома Д.М. Проблеми обліку та аудиту розрахунків з оплати праці / Д.М. Хома // Сталий розвиток економіки: науково-виробничий журнал. – 2011. – № 3. – С. 222–227.